

Veertig jaar Farmacotherapeutisch Kompas:

“Wij lopen al veertig jaar voor op passende zorg”

Het Farmacotherapeutisch Kompas (FK), hét geneesmiddelenhandboek voor zorgprofessionals, bestaat veertig jaar. Het ligt niet in het karakter van de redactie om dat hoog van de toren te blazen. “Wat wij doen komt nooit in het nieuws”, zegt Jurgen Pesch, product owner en coördinator redactie FK. “We zijn een hulpmiddel dat zorgprofessionals zoveel mogelijk ondersteunt in het voorschrijven van medicijnen die passen bij de patiënt. Dat doen we praktisch en laagdrempelig, al veertig jaar lang en dat blijven we doen.”

Tekst Edith Tulp

Beeld Ron Zwagemaker

Het FK faciliteert van meet af aan passende zorg, dus lang voordat deze term is uitgevonden. In een tijd dat farmaceutische bedrijven nog artsenbezoeken aflegden, startte het Zorginstituut het FK op als onafhankelijk en objectief instrument om de invloed van farmaceuten op het voorschrijfgedrag te verminderen. Pesch: “Sindsdien helpen we artsen om op maat voor te schrijven: het beste medicijn in de juiste dosering, rekening houdend met patiëntenkenmerken en tegen de beste prijs. In feite lopen we al lang voor

op passende zorg door altijd een passend gebruik van geneesmiddelen te promoten.”

Kennis up-to-date houden

Het succes van FK noemt Pesch het gebruik. “Alle artsen kennen ons en gebruiken ons elke dag zoals je vroeger het telefoonboek gebruikte en daarop vertrouwde. Het enige is dat ze sinds 2012 geen boek meer openslaan, maar de website en de app gebruiken.” Zo ook Karen Keijsers, klinisch geriater in het Jeroen Bosch Ziekenhuis. “FK was een handboek tussen de andere studieboeken die ik op de eerste dag van mijn opleiding al gebruikte”, vertelt ze. “Destijds om me de basiskennis eigen te maken over medicijnen en wat ze doen in het lichaam, nu om te checken of ik het juiste doe, wat de interactie met andere medicijnen is en om mijn kennis up-to-date te houden. Wat fijn is, is dat als je het FK volgt, je het juiste doet. Er is geen ander handboek farmacotherapie, dus iedere vakbroeder heeft dezelfde bron.”

FK is in samenwerking met andere bronnen het centrale punt waar alle valide informatie over geneesmiddelen samenkomt. Een redactie van dertien man houdt deze informatie up-to-date. Omdat de gebruiker blind op FK moet kunnen vertrouwen, worden teksten door meerdere ogen gelezen en gecheckt en zijn er veel waarborgen voordat iets gepubliceerd wordt. Ook tevredenheid onder gebruikers is belangrijk. Door regelmatige gebruikersonderzoeken houdt FK de vinger aan de pols. Pesch: “Omdat we de arts en zijn taken centraal stellen, is feedback voor ons heel belangrijk. We luisteren altijd. Bijvoorbeeld als er kritiek komt op de onderbouwing waarom je iets zou moeten

Karen Keijsers:
“Informatie uit het FK is onderdeel van het gesprek om de individuele patiënt de juiste medicijnkeuze te laten maken”

voorschrijven, dan weten we dat we daaraan moeten gaan werken. Maar”, vervolgt hij, “onze grootste uitdaging ligt in de beperkte tijd die een arts in een tienminutenconsult nodig heeft om zich te informeren, te besluiten en voor te schrijven. Hij besteedt daar niet meer dan twee tot drie minuten aan. Teksten moeten daarom scanbaar en compact zijn in een gestandaardiseerde, overzichtelijke indeling. Wij willen in de toekomst specifiekere worden met meer informatie over bijzondere patiëntengroepen. Maar hoe zorg je er dan voor dat artsen een grote hoeveelheid informatie snel zien zonder dat de boodschap aan nuance verliest? Dat is een puzzel.”

Hoe lastig die puzzel is, illustreert Keijsers. Zij gebruikt niet de website, maar de app meermalen per dag, 30 seconden per geneesmiddel. “Mijn basiskennis is goed en ik ken de meeste medicijnen wel uit mijn hoofd. In de app zoek ik heel gericht. Vraag ik me bij iemand met slechte nieren af of ik de dosering moet aanpassen, dan weet ik waar ik moet klikken om erachter te komen of een medicijn door de lever of nieren wordt opgeruimd en of ik de dosering moet aanpas-

Jurgan Pesch met een exemplaar van het FK uit 1982.

sen. Maar voor iemand met een kwetsbare basiskennis lijkt me de app niet volledig. Het is te veel gericht op het geneesmiddel, terwijl de achtergrondinformatie over hoe je iets moet lezen en interpreteren alleen nog op de website staat. Daar kijk ik nog wel op, maar een toekomstige generatie niet. En ik vraag me af waarom zwangerschap en lactatie wel als apart kopje in de app staat en ouderen niet, terwijl er veel meer ouderen zijn dan vrouwen die borstvoeding geven.”

Toegankelijk voor iedereen

Als het over ‘samen beslissen’ in de spreekkamer gaat, een belangrijk principe van passende zorg, is het FK een goed hulpmiddel. Geïnformeerde artsen kunnen makkelijker aan de patiënt uitleggen wat een medicijn doet. Bovendien is FK toegankelijk voor iedereen, dus ook voor patiënten, hoewel de informatie wel in artsentaal is geschreven. “Er komt geen consumentenversie”, zegt

Pesch. “We zijn er nadrukkelijk voor de arts, maar samen met onze partners* verwijzen we wel steeds vaker naar elkaar en andere bronnen waar patiënten ook wat aan hebben.” Keijzers: “Samen beslissen is de kern van ons vak. Wij praten al heel veel met de patiënt. De een wil medicijnen om niet ziek te worden, de ander moet niets hebben van pillen. De informatie uit het FK is dan onderdeel van het gesprek om de individuele patiënt de juiste medicijnkeuze te laten maken.” ●

* In 2015 is op initiatief van VWS het samenwerkingsverband G5 gestart. Hierin werkt het Zorginstituut met het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG), Bijwerkingencentrum Lareb, het Instituut voor Verantwoord Medicijngebruik (IVM) en het Geneesmiddelenbulletin samen aan het FK. Daarnaast heeft het Zorginstituut binnen het FK bilaterale samenwerkingsverbanden met vele andere organisaties.

HET FK IN CIJFERS

- Per jaar: 28 miljoen bezoekers op 60 miljoen pagina's.
- Per werkdag: 85.000 bezoekers op 230.000 pagina's.
- Per bezoek: gemiddeld 3 minuten op 3 pagina's.
- In 1982: 1.500 geneesmiddelen; en in 2022: 1.680 geneesmiddelen in het FK.
- Maandelijks 100 tot 120 aanpassingen van geneesmiddelen.
- Gemiddeld 5 nieuwe geneesmiddelen per maand.

TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN VAN HET FK

2022: verbeterde bronverwijzing om arts sneller inzicht te geven in de bronnen waarop het FK zich baseert.

2023: presentatie en uitbreiding rubriek doseringen met informatie over bijzondere patiëntengroepen gericht op nierinsufficiëntie, lever, lichamelijke gewicht en erfelijke eigenschappen.

2023: vernieuwing indeling bijwerkingen op lichaamsdeel om arts beter te ondersteunen in het vaststellen of een klacht het gevolg van een bijwerking is en zo nodig een alternatief geneesmiddel te zoeken.